

9. Закон України «Про нафту і газ» // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2665-14/ed20120413>.

10. Закон України «Про охорону земель» // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T030962.html.

11. Земельне право: Підруч. для студ. юрид. спеціальностей вищ. навч. закладів / За ред. В. І. Семчика і П. Ф. Кулинича. – К.: Видав. дім «Ін Юре», 2001. – С. 261-262.

12. Земельне право України: Підручник / М. В. Шульга (кер. авт. кол.), Г. В. Анісімова, Н. О. Багай, А. П. Гетьман та ін.; За ред. М. В. Шульги. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 252.

13. Полтавець А.М. Розроблення класифікації земель рекреаційного призначення за придатністю та функціональними видами рекреації / А.М.Полтавець // Землеустрій, кадастр і моніторинг землі. – 2013. – № 1. – С. 123-129.

14. Скляр М. М. Правовий режим земель рекреаційного призначення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 / М. М. Скляр. – К., 2012. – 24 с.

Поклонська О.Ю.

здобувач,

Науковий керівник: Підмурна Н.А.

викладач,

Дніпропетровський університет внутрішніх справ

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЕМЕЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Відповідно до ст. 14 Конституції України земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Але не дивлячись на те, що дана норма закріплена на конституційному рівні, зустрічається недотримання законодавства, що в свою чергу, тягне за собою притягнення до юридичної відповідальності. Тому на сьогоднішній день питання земельних відносин, забезпечення законності та правопорядку в даній галузі є досить актуальним.

Слід зазначити, що юридична відповідальність взаємопов'язана з державою, нормами права, обов'язками та протиправними діями осіб. Держава безпосередньо покладає юридичну відповідальність на суб'єктів права незалежно від їх волі чи бажання, тому дана відповідальність має примусовий характер.

Питанням юридичної відповідальності, зокрема її підставам, науковцями завжди приділялась належна увага. Вагомий внесок у розробку теоретичних та практичних питань як в галузі загальної теорії права, так і галузевих наук з проблем юридичної відповідальності зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені як С. Алексєєв, В. Андрейцев, Г. Балюк, С. Братусь, О. Колбасов, М. Краснов, С. Кравченко, В. Мунтян, В. Носік, В. Петров, Б. Розовський, Н. Титова, Ю. Шемчушенко та ін. [5, с. 92].

Земельні правопорушення – це винна, протиправна дія чи бездіяльність, що суперечить правовим нормам раціонального використання земельних ресурсів, перешкоджає здійсненню прав і законних інтересів власників землі

та землекористувачів, порушує встановлений державою порядок управління земельним фондом як національним багатством нашої країни [6, с. 417].

Суб'єктами земельних правопорушень можуть бути як окремі громадяни, посадові особи, так і працівники підприємств, установ, організацій. А об'єктами земельних правопорушень можуть бути порушення права державної, колективної та приватної власності на землю, існуючий порядок землекористування й охорони земель, права й інтереси окремих громадян, підприємств, установ, організацій [6, с. 415].

Земельне правопорушення є підставою притягнення суб'єкта правопорушення до відповідальності.

Відповідно до ст. 211 Земельного кодексу України громадяни та юридичні особи за порушення земельного законодавства несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність [2].

Цивільно-правова відповідальність – це форма державного примусу, що полягає у стягненні на користь потерпілого майнових санкцій і накладенні на правопорушника невігідних майнових наслідків, спрямованих на відновлення порушеної сфери майнових відносин [6, с. 430]. Земельні відносини регулюються Главою 27 ЦК України, зокрема ст. 373-377 [8].

Адміністративно-правова відповідальність за порушення земельного законодавства застосовується у випадках, коли діями або бездіяльністю особи порушені адміністративно-правові норми, що регулюють земельні відносини; у результаті порушення вимог норм адміністративного права власнику землі чи землекористувачу завданий такий збиток, що не передбачає кримінальної відповідальності; землеробу не завдано збитків порушенням адміністративно-правових норм, але склалась реальна загроза заподіяння такого збитку [6, с. 419]. Інститут земельних відносин регулюється главою 7 КУпАП, зокрема ст. 52-54 [3].

Кримінально-правова відповідальність за порушення земельного законодавства виявляється в кримінальному переслідуванні злочинних порушень земельного законодавства. Основним критерієм, що відрізняє кримінальне від інших правопорушень, є неоднаковий характер їх суспільної небезпеки. Кримінальне правопорушення особливо небезпечне для суспільства, а тому потрібні спеціальні державні примусові заходи.

Кримінальна відповідальність реалізується в суворо встановлених процесуальних формах, спрямованих на швидке і повне розкриття злочинів, викриття винних і забезпечення правил застосування закону з тим, щоб кожен, хто вчинив злочин, поніс справедливе покарання, а невинний не був би притягнутий до кримінальної відповідальності [9, с. 13]. Відповідальність у сфері земельних відносин регулюються Розділом VIII КК України (ст. 239, 239-1, 239-2, 254) [4].

Слід зазначити, що хоча ст. 211 Земельного кодексу України й не охоплює дисциплінарної відповідальності, але відповідно до Кодексу законів про працю України, вона може застосовуватись за порушення земельного законодавства, але лише до працівників, на яких було покладено трудовий обов'язок щодо дотримання земельно-правових норм.

Дисциплінарна відповідальність являє собою застосування до учасників трудових відносин підприємств і їх посадових осіб, винних у здійсненні дисциплінарних проступків, заходів особистого впливу морального характеру у вигляді накладення дисциплінарних стягнень [6, с. 436].

Щодо підстав, на яких громадяни та юридичні особи можуть притягуватись до юридичної відповідальності, то вони містяться у ст. 211 Земельного кодексу України. Зокрема, це укладення угод з порушенням земельного законодавства; самовільне зайняття земельних ділянок; псування сільськогосподарських угідь та інших земель, їх забруднення хімічними та радіоактивними речовинами і стічними водами, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами; розміщення, проектування, будівництво, введення в дію об'єктів, що негативно впливають на стан земель; невиконання вимог щодо використання земель за цільовим призначенням; знищення межових знаків; приховування від обліку і реєстрації та перекручення даних про стан земель, розміри та кількість земельних ділянок; непроведення рекультивациі порушених земель та ін [2]. Перелік цих підстав не є вичерпним, так як законодавством може бути передбачено й інші підстави притягнення до відповідальності за порушення земельного законодавства.

Таким чином, порушення, за які особу може бути притягнуто до відповідальності є досить різними за характером і спрямованістю, кожному з них притаманна певна специфіка. Притягнення до відповідальності за кожне окреме правопорушення характеризується певними особливостями й специфічними правовими наслідками. Разом із тим існують і порушення земельного законодавства, яким притаманні не лише відмінні, а й тотожні риси. Це зумовлює складнощі та затруднення у практиці правозастосування та проблеми щодо відмежування схожих між собою порушень земельного законодавства. Йдеться, зокрема, про самовільне зайняття земельних ділянок та порушення строків повернення тимчасово займаних земель [7, с. 1].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» самовільне зайняття земельної ділянки – це будь-які дії, які свідчать про фактичне використання земельної ділянки за відсутності відповідного рішення органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування про її передачу у власність або надання у користування (оренду) або за відсутності вчиненого правочину щодо такої земельної ділянки, за винятком дій, які відповідно до закону є правомірними [1].

Слід зазначити, що окремі автори самовільне зайняття земельних ділянок відносять до підстав настання спеціальної (земельно-правової) відповідальності. Зокрема, цю думку підтримують такі вчені: Б. Єфросеев, І. Панкратов та ін.

Наявність та настання спеціальної земельно-правової відповідальності за правопорушення обґрунтовується наступним: по-перше, земля як об'єкт природи має специфіку, відмінну від інших об'єктів матеріальною світу, тому застосування загальної цивільно-правової відповідальності недостатньо для належного правового забезпечення її режиму; по-друге, основна мета спеціальних заходів відповідальності має, насамперед, не каральний характер, а відновлювальний; і по-третє, відповідальність виражається не стільки в

застосуванні несприятливих матеріальних наслідків, а скільки у відшкодуванні витрат, завданих на час незаконного користування ними [6, с. 439].

Слід зазначити, що деякі порушення досить складно відмежувати один від одного. Зокрема, серед порушень земельного законодавства, які включені до переліку ст. 211 ЗК України, самостійне місце займає порушення строків повернення тимчасово займаних земель (п. «д» ч. 1 ст. 211 ЗК). Це порушення ззовні схоже із самовільним зайняттям земельної ділянки. Водночас воно характеризується такими рисами, які дозволяють відмежувати його від самовільного зайняття земельних ділянок [7, с. 3].

У даному випадку, спільною рисою є те, що дані правопорушення перешкоджають власнику або користувачу земельної ділянки безпосередньо використовувати земельні ділянки. До відмінних рис, які характеризують наведені земельні правопорушення, відноситься насамперед суб'єктний склад. Так, суб'єктом порушення строків повернення тимчасово займаних земель може бути лише особа, яка отримала земельну ділянку (а точніше – дозвіл на використання земельної ділянки) для проведення розвідувальних робіт з дотриманням вимог, закріплених ст. 97 ЗК України. Суб'єктом же самовільного зайняття земельних ділянок може виступати будь-яка фізична чи юридична особа, яка без законних підстав заволоділа чужою земельною ділянкою [7, с. 5]. Відмінним є також порядок визначення розміру шкоди, заподіяного даними правопорушеннями.

Отже, відповідно до чинного земельного законодавства є чотири види юридичної відповідальності за вчинення правопорушень у сфері земельних відносин. А саме, кримінальна, цивільно-правова, адміністративна та дисциплінарна. Хоча деякі вчені стверджують і про наявність п'ятого виду – спеціальної (земельно-правової) відповідальності, до підстав настання якої відносять саме самовільне зайняття земельної ділянки. Щодо загальних підстав, за порушення яких осіб може бути притягнуто до відповідальності, то вичерпного переліку в законодавстві не міститься. Але при притягненні суб'єктів правопорушення до відповідальності потрібно правильно встановити вид та межі відповідальності за те чи інше порушення земельного законодавства, що має дуже велике значення.

Список використаних джерел:

1. Про державний контроль за використанням та охороною земель : Закон України від 19.06 2003 р. № 963- IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003 – № 39. – Ст. 350.
2. Земельний кодекс України від 05.10.2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002 – № 3-4. – Ст. 27.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 02.12.1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради України. – 1984 – № 51. – Ст. 1122.
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
5. Оверковська Т. Земельне правопорушення як підстава юридичної відповідальності в галузі охорони земель від забруднення та псування / Т. Оверковська // Юридичні науки. – 2007. – 77-78 – С. 92-94.
6. Погрібний О.О. Земельне право України / О.О. Погрібний, І.І. Каракаша. – К.: Істина, 2003. – С. 414-439.

7. Сидоренко В.В. Відмежування самовільного зайняття земельної ділянки від інших порушень земельного законодавства / В.В. Сидоренко // Теорія і практика правознавства . – 2013. – Вип. 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/tipp_2013_2_38.pdf.
8. Цивільний кодекс України від 16.01. 2003 р. № 435–IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
9. Шульга А.М. Кримінально-правова охорона земель від забруднення або псування / А.М. Шульга. – Х.,2004. – С. 13.

Солдатенко А.Г.

студентка,

Науковий керівник: Підмурна Н.А.

викладач,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВА КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЛЯМИ ВОДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Використання земель водного фонду закріплено Конституцією України, ст. 13 якої гарантує кожному громадянину можливість користуватися природними об'єктами права власності народу, до яких відносять і землі водного фонду [1]. Більш детального відображення зазначені положення знайшли у Земельному, Водному кодексах України та інших нормативних актах.

Згідно з чинним законодавством, можливість використання земель водного фонду надається на праві власності і праві користування. Користування цими землями може бути постійним і на умовах оренди [8].

Існують певні обмеження права постійного користування землями водного фонду. Обмеження встановлюються як згідно форми власності юридичних осіб, так і цілей використання. Згідно із ч. 3 ст. 59 Земельного кодексу України (далі – ЗК), право постійного землекористування відповідними земельними ділянками надається тільки державним водогосподарським організаціям для догляду за водними об'єктами, прибережними захисними смугами, смугами відведення, береговими смугами водних шляхів, гідротехнічними спорудами тощо; державним підприємствам для розміщення та догляду за державними об'єктами портової інфраструктури; державним рибогосподарським підприємствам, установам і організаціям для ведення аквакультури [2]. Інші суб'єкти земельних правовідносин отримують земельні ділянки водного фонду лише на умовах оренди. Водний кодекс України (далі – ВК) закріплює це ж положення у ч. 2 ст. 85 [3].

Орендарями земельних ділянок водного фонду можуть бути громадяни України, іноземні юридичні і фізичні особи, підприємства, установи, організації, об'єднання громадян, релігійні організації, що зазначено у ч. 4 ст. 59 ЗК [2]. Користування водними об'єктами на умовах оренди регламентується ст. 51 ВК, яка надає перелік водних об'єктів, які заборонено